מדד הציונות

תשס"ח – 2008

www.imti.org.il

גרפיקה והדפסה: **דפוס יובל, ירושלים**
עורכי המחקר: **ארז תדמור, משה בכר**
מועצה אקדמית מלווה: **ד"ר אודי לבל, רן ברץ**

כל הזכויות שמורות ©
מאי, 2008

תוכן עניינים

תקציר הדו"ח ומסקנות עיקריות 2

ממצאי סקר מדד הציונות – מאי 2008 5

היחס לציונות וללאומיות בחוגים למדע המדינה באוניברסיטאות השונות בישראל 9

א. המחקר ההיסטורי של התפתחות הלאומיות 10

ב. פילוסופיה פוליטית ביחס לתיאוריות של צדק, מוסר והסדר החברתי הרצוי 13

ג. היחס הישיר לציונות ולסכסוך הישראלי–ערבי 16

ד. נספח 18

סיכום פעילות הסתה אנטי–ישראלית בקמפוסים 20

אמתי

מחזירים את הציונות למרכז

www.imti.org.il

מדד הציונות
יום הרצל תשס"ח

תקציר הדו"ח ומסקנות עיקריות

הדו"ח שלהלן בוחן שלושה נושאים עיקריים:
1. עמדות הציבור ביחס לסוגיות ציוניות מרכזיות.
2. השיח האקדמי ביחס ללאומיות ולציונות בחוגים למדע המדינה באוניברסיטאות בישראל.
3. תמונת מצב על פעולות הסתה של גורמים אנטי–ציוניים בקמפוסים בישראל.

הדו"ח מצביע על פערים נרחבים בין עמדות הציבור הרחב כפי שהשתקפו בסקר עמדות שנערך על ידי מכון הסקרים מדגם לבין השיח האינטלקטואלי האנטי–ציוני שמקודם על ידי החוגים השונים למדעי המדינה באוניברסיטאות בישראל.

בעוד 82 אחוזים מהציבור היהודי בישראל סבורים כי מדינת ישראל צריכה להמשיך ולהתקיים כמדינת הלאום היהודי, תפיסות אנטי ופוסט–ציוניות נהנות מהגמוניה מוחלטת במרבית האוניברסיטאות תוך דחיקה והדרה של ההגות הציונית בפרט וההגות הרואה בלאומיות תופעה חיובית בכלל.

כך, מסתמנת תמונת מצב מדאיגה לפיה למרות ש–14 אחוזים בלבד בקרב הציבור היהודי סבורים כי ישראל צריכה להיות מדינת כל אזרחיה, מקדמת האקדמיה בישראל גישה זו ומשתיקה את הגישות המכירות בזכותה של ישראל להתקיים כמדינה יהודית.

החוקרים האנטי–ציוניים אדוארד סעיד, ברוך קימרלינג ואורי רם נלמדים יותר מפי חמישה מהחוקרים הציוניים רות גביזון, שלמה אבינרי ואמנון רובינשטיין.

באותו אופן מדירה האקדמיה הישראלית בשיטתיות חוקרים הרואים בלאומיות תופעה חיובית ופן מודרני של זהויות עתיקות, תוך קידום גישות הרואות בלאומיות תופעה שלילית והמצאה מודרנית.

ממצאים מרכזיים:

סקר עמדות בציבור היהודי:

1. 70.8 אחוזים מהציבור היהודי בישראל מגדירים עצמם כציונים במידה רבה ורק 14 אחוזים מגדירים עצמם ציונים במידה מועטה או כלל לא.
2. 86 אחוזים מהציבור היהודי סבורים כי ישראל צריכה לשמור על ריבונותה בירושלים היהודית–היסטורית בכל הסדר עתידי.
3. 73 אחוזים מהציבור היהודי תומכים בסיפוח גושי ההתיישבות לישראל.

דו"ח סילבוסים:

1. חוקרים הרואים בלאומיות המצאה מודרנית נלמדים ביחס של פי ארבעה מחוקרים הסבורים כי מדובר בפן המודרני של זהויות בנות מאות ואלפי שנים.

סיכום של כל האוניברסיטאות:

אסכולת הלאומיות כהמצאה מודרנית	מספר הופעות בקורסים	הגישה האתנו–סימבולית	מספר הופעות בקורסים
בנדיקט אנדרסון	14	אנתוני סמית	11 (8 מתוכם בבר–אילן)
ארנסט גלנר	13	אדריאן הסטינגז	0
אריק הובסבאום	14	ג'ון ארמסטרונג	0
אלי כדורי	1	קליפורד גירץ	0
סה"כ	42	סה"כ	11

2. חוקרים הסבורים כי מדינת כל אזרחיה היא המדינה הרצויה נלמדים בשיעור של פי שלושה מחוקרים התומכים בכינון מדינות לאום.

סיכום של כל האוניברסיטאות:

אסכולת המדינה הנייטרלית	מספר הופעות בקורסים	אסכולות הקהילתנות + רב תרבותיות	מספר הופעות בקורסים
גו'ן רולס	14	אלסדייר מקינטאייר	1
יורגן הברמאס	7	מייקל סנדל	1
יולי תמיר	3	מייקל וולצר	4
		צ'רלס טיילור	3
סה"כ	24	סה"כ	9

3. חוקרים אנטי–ציונים זוכים לאזכורים בשיעור של פי חמישה מחוקרים ציוניים.

סיכום כל האוניברסיטאות:

חוקרים אנטי–ציוניים	מספר הופעות בקורסים	חוקרים ציוניים	מספר הופעות בקורסים
ברוך קימרלינג	23	רות גביזון	6
אורי רם	10	שלמה אבינרי	1
אדוארד סעיד	4	אמנון רובינשטיין	0
סה"כ	37	סה"כ	7

מבט כולל על החוגים למדעי המדינה באוניברסיטאות בישראל:

אוניברסיטה	אחוז כולל של מחקרים אנטי ציונים ואנטי לאומיים	אחוז כולל של מחקרים ציוניים ולאומיים
בר–אילן	71%	29%
תל–אביב	72%	28%
ירושלים	78%	22%
חיפה	84%	16%
ב"ש	92%	8%
ממוצע האחוזים:	79.5%	20.5%

הערות:

1. יש לקחת בחשבון כי הנתונים חמורים עוד יותר בהתחשב בכך שמחקר זה הוגבל להופעתם של החוקרים המובילים בלבד. תמונה כוללת יותר מגלה נוכחות מסיבית בהרבה של חוקרים אנטי–ציונים רבים תוך הדרה כמעט מוחלטת מהשיח האקדמאי של עמדות פרו–ציוניות.
2. המצב באוניברסיטת בר–אילן הינו טוב יחסית ליתר האוניברסיטאות בארץ, כאשר כמעט מחצית מהפעמים שבהם אותרו אזכורים של חוקרים ציונים בסילבוסים היו בקורסים של אוניברסיטה זו.
3. בעוד מגמות המחקר מקדמות באופן מובהק גישות אנטי–ציוניות, ישנן אוניברסיטאות האוסרות על פעילות פוליטית בתחומן (אוניברסיטת בן–גוריון ואוניברסיטת בר–אילן). כך נמנעת מסטודנטים האפשרות לפצות על ההטיה שבקורסים באמצעות פעילות הסברתית ופוליטית.

ממצאי סקר מדד הציונות
מאי 2008

רקע ומתודולוגיה

מטרת הסקר לבחון את רמת הציונות בציבור היהודי בישראל ואת דיעות הציבור כלפי סוגיות ציוניות שונות.
הסקר נערך על–ידי מכון המחקר "מדגם", בראשותו של מנו גבע, בקרב מדגם מייצג של האוכלוסיה היהודית הבוגרת בישראל, בגילאי +18, דוברי עברית.
איסוף הנתונים התבצע בין התאריכים: 4–6 במאי 2008, ממוקד הסקרים הממוחשב של מכון המחקר "מדגם".

ממצאי המחקר

מדד הציונות

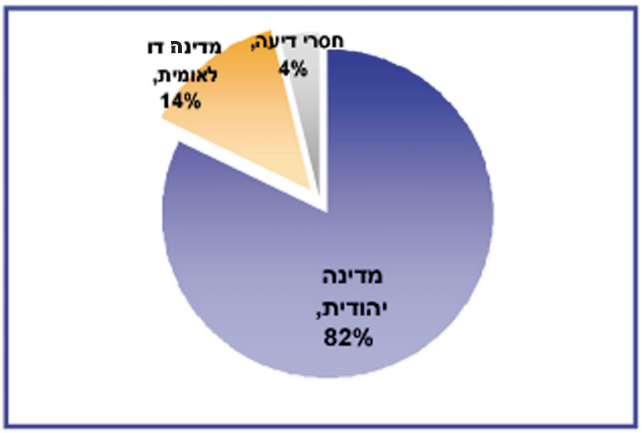
		שכיחות	אחוז
באיזו מידה אתה מגדיר את עצמך כציוני בסולם שבין 1 ל–10 כאשר 10 פירושו שאתה רואה את עצמך כמאוד ציוני ו–1 פירושו שאתה כלל לא רואה את עצמך כציוני.	1 – כלל לא ציוני	24	4.8%
	2	5	1.0%
	3	1	2%
	סה"כ 1–3	**30**	**6.00%**
	4	7	1.4%
	5	27	5.4%
	6	15	3.0%
	7	53	10.6%
	סה"כ 4–7	**102**	**20.40%**
	8	115	23.0%
	9	62	12.4%
	10 – מאוד ציוני	177	35.4%
	סה"כ 8–10	**354**	**70.80%**
	לא יודע	14	2.8%
סה"כ		500	100.0%

ממוצע מדד הציונות עומד על 8 בסולם בין 1 ל–10, כאשר רובה הניכר של האוכלוסייה מגדירה עצמה כציונית (71% נתנו ציון בין 8 ל–10). 6% נתנו ציון בין 1 ל–3 ורואים עצמם כלא–ציונים.

מדינה יהודית או דו–לאומית?

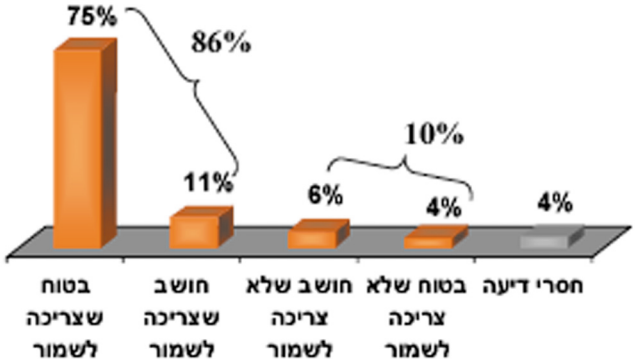
האם לדעתך ישראל צריכה להיות מדינה יהודית או מדינה דו–לאומית?

רוב ניכר של מרואיינים סבור כי מדינת ישראל צריכה להיות מדינה יהודית (82%).
14% סבורים שישראל צריכה להיות מדינה דו–לאומית ו–4% חסרי דיעה בעניין.

ריבונות יהודית בירושלים ההיסטורית

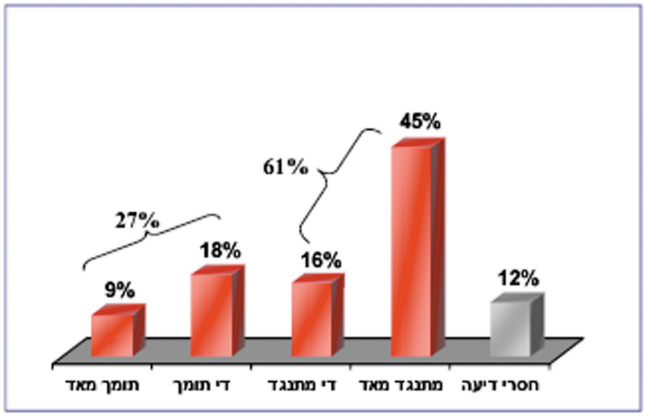
תמורת הסכם שלום עם הפלשתינים, האם לדעתך ישראל צריכה או לא צריכה לשמור על ריבונותה בירושלים היהודית היסטורית, כלומר אזור עיר–דוד והעיר העתיקה, הכוללת את הכותל והר הבית?

רובו המכריע של הציבור היהודי (86%) סבור שישראל צריכה לשמור על ריבונותה בירושלים היהודית ההיסטורית בכל הסדר שלום עתידי, כאשר 75% סבורים כך ברמת בטחון גבוהה.
10% סבורים שישראל לא צריכה לשמור על ריבונותה בירושלים היהודית–היסטורית.
4% חסרי דיעה בעניין.

נסיגת ישראל לגבולות 67

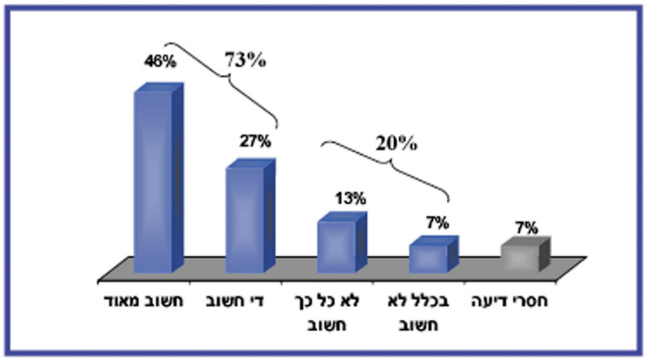
תמורת הסכם שלום כולל עם מדינות ערב והכרזה על סיום הסכסוך עם העולם הערבי, האם אתה תומך או מתנגד לנסיגת ישראל לגבולות 67?

רוב הציבור היהודי מתנגד לנסיגה לגבולות 67 (61%) תמורת הסכם שלום כולל והכרזה על סיום הסכסוך עם העולם הערבי, כאשר 45% מתנגדים מאד. 27% תומכים בנסיגה, כאשר 9% תומכים מאד. 12% נוספים חסרי דיעה.

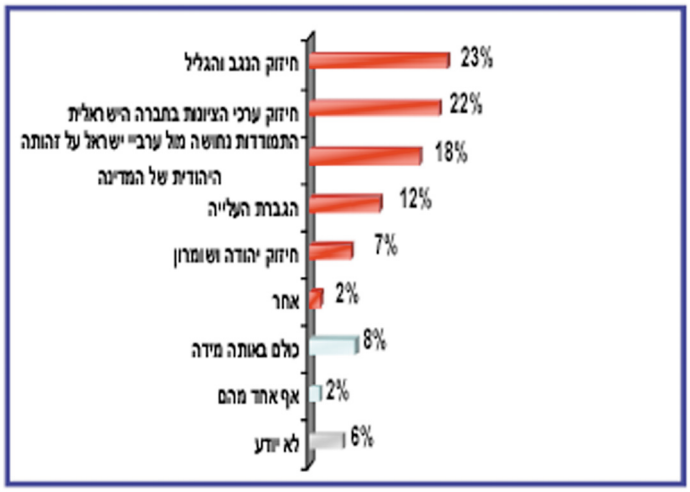
סיפוח גושי ההתיישבות

באיזו מידה חשוב לך שיסופחו גושי ההתיישבות: אריאל, גוש עציון, גוש אדומים וכד' למדינת ישראל?

לרוב האוכלוסייה (73%) חשוב שיסופחו גושי ההתיישבות: אריאל, גוש עציון וגוש אדומים למדינת ישראל, כאשר ל-46% חשוב מאד. ל-20% לא חשוב הסיפוח של גושי התיישבות אלו. 7% נוספים חסרי דיעה.

האתגר הציוני החשוב ביותר

האתגרים הציוניים החשובים ביותר לציבור היהודי הינם חיזוק הנגב והגליל (23%) וחיזוק ערכי הציונות בחברה הישראלית (22%). לאחר מכן התמודדות נחושה מול ערביי ישראל על זהותה היהודית של המדינה (18%). שיעורים נמוכים יותר ציינו את הגברת העליה (12%) וחיזוק יהודה ושומרון (7%). 8% נוספים ציינו כי כולם חשובים באותה מידה, 2% ציינו "אף אחד מהם" ו–6% חסרי דיעה.

היחס לציונות וללאומיות בחוגים למדע המדינה באוניברסיטאות השונות בישראל

פתח דבר

להלן יוצגו ממצאי מחקר הבוחן את האופן שבו נלמדת הלאומיות בכלל והציונות בפרט בחוגים למדע המדינה באוניברסיטאות השונות בישראל. החוג למדע המדינה הוא בית המחקר והלימוד הטבעי של נושא הלאומיות, אחת התופעות הפוליטיות–חברתיות החשובות והמשפיעות ביותר בעולם המודרני.

המחקר במדע המדינה, כדיציפלינה מובחנת, מתחלק לארבעה תחומים עיקריים:
1. פוליטיקה השוואתית (בחינה והשוואה של משטרים וחוקות שונים).
2. חקר המוסדות והבירוקרטיה.
3. יחסים בין לאומיים.
4. מחשבה מדינית ופילוסופיה פוליטית.

מבין תחומי המחקר הללו, רק התחום הרביעי, מחשבה מדינית ופילוסופיה פוליטית, כולל בתוכו את חקר הלאומיות.

הוראת וחקר הלאומיות במסגרת האקדמיה הישראלית הם בעלי השפעת עומק על השיח הציבורי–פוליטי במדינה, שכן כך מתעצבת המחשבה האינטלקטואלית ונבנה השיח אשר במסגרתם מתנהל הויכוח הרעיוני בין תומכי הציונות ושוללי‌ה. מובן מאליו כי בלתי אפשרי לנתק בין היחס לציונות במאה ה–21 לבין היחס לסוגיית הלאומיות בכללותה, שהרי הציונות היא אחת מן התנועות הלאומיות המודרניות הבולטות.

מתודולוגיה

לצורך הכנת המחקר נאספו והושוו עשרות סילבוסים המפרטים את התכנים הביבליוגרפים של הקורסים העוסקים באופן ישיר או עקיף בנושאי הלאומיות והציונות, בחוגי מדע המדינה השונים. בתוך קורסים אלו ישנה חלוקה נוספת למגמות וסוגי מחקרים בנושא.

בעולם האקדמי והאינטלקטואלי מהווה סוגיית הלאום והלאומיות זירה לויכוח רעיוני ארוך שנים בין גישות שונות המתייחסות לתופעת הלאומיות באופן שונה ולעיתים הפוך. המחקר בדק האם ניתן למצוא בקורסים השונים הטיה מובהקת לטובת תיאוריות מסוימות תוך דחיקה והדרה של גישות אחרות, או שמא ניתנת במה שווה לתיאוריות המתחרות. בחינה זו מתחלקת לשלושה תחומים נבדלים.

- התיאוריה של תופעת הלאומיות, כלומר, הגישות השונות העוסקות בלאומיות כתופעה היסטורית ובוחנות את שורשי הלאומיות, מקורותיה הרעיוניים והתקופות בהן התפתחה וצמחה. השאלה המרכזית של מחקר זה היא האם הלאומיות המודרנית היא תוצר של התפתחות טבעית והדרגתית בת מאות ואלפי שנים, או שמא המצאה מודרנית.

- התיאוריות/פילוסופיות הפוליטיות של צדק, מוסר והסדר החברתי הרצוי, בצמצומן לשאלה הרלוונטית ללאומיות, קרי, האידיאולוגיה של הלאומיות והחלוקה למדינות לאום כגורמים חיוביים, צודקים ומוסריים או כגורמים שליליים ובלתי מוסריים.
- היחס הישיר לציונות ולסכסוך בין ישראל לעולם הערבי.

א. המחקר ההיסטורי של התפתחות הלאומיות

בעשורים האחרונים מתנהל בעולם האקדמי במערב מאבק רעיוני ביחס לסוגיית הלאומיות. מצד אחד ישנם חסידי הגישה הרואה בלאומיות אידיאולוגיה מודרנית שהתפתחה באירופה החל מסוף המאה ה–18. החוקרים הבולטים של גישה זו הם **בנדיקט אנדרסון, ארנסט גלנר, אריק הובסבאום ואלי כדורי**. למרות הבדלים מסוימים בגישותיהם הגרעין המשותף להם הוא התפיסה לפיה הלאומיות הינה תוצר של התקופה המודרנית ולא הייתה קיימת בעידנים קודמים. בנדיקט אנדרסון סבור כי התפשטות הלאומיות במאות האחרונות נבעה מתפוצת השפה ומהפכת הדפוס. גלנר תולה את התפשטות התופעה בצורך של החברה התעשייתית לגדול בקצב מהיר והובסבאום עוסק בביקורת מרקסיסטית על הלאומיות.
מול תיאוריה זו ניצבת גישה קוטבית, הטוענת כי הלאומיות היא תופעה מודרנית רק למראית–עין, ולמעשה התגבשו ועוצבו מחדש במסגרת הלאומיות המודרנית זהויות בנות מאות ולעתים אלפי שנים. החוקרים הבולטים כאן הם **אנתוני ד' סמית ואדריאן הסטינגז**. גישה זו כונתה על ידי סמית בשם הגישה האתנו–סימבולית.
אנתוני סמית גורס כי הטענה שהלאומיות הינה המצאה מודרנית משוללת יסוד ומציין ארבעה עמים שההיסטוריה שלהם מוכיחה את קיומה של הלאומיות כבר בעת העתיקה: הפרסים, היוונים, הארמנים והיהודים. לשיטתו העם היהודי הוא הדוגמא המובהקת ביותר לקיומה של אומה בעלת רציפות היסטורית בת אלפי שנים. חוקרים בולטים נוספים המחזיקים בתפיסה דומה (גם אם שונה בכמה פרטים) הם **ג'ון ארמסטרונג וקליפורד גירץ** הסבורים כי לאומים התקיימו לאורך אלפי שנים במתכונת דומה לזו שמתקיימת כיום.

במחקר נבדק מספר האזכורים וההפניות לכל אחת משתי הגישות בסילבוסים העוסקים בנושאים הקשורים לחקר הלאומיות. הממצאים מראים כי החוגים למדע המדינה מקדמים בצורה מובהקת את הגישה הרואה בלאומיות המצאה מודרנית. לא רק זאת, למרות דרישת הפתיחות הרעיונית והפלורליזם האינטלקטואלי, למעשה מתבצעת הדרה ודחיקה לשוליים של הגישה הרואה בלאומיות את הפנים המודרניות של זהויות עתיקות.

התוצאות לפי חלוקה לאוניברסיטאות:

האוניברסיטה העברית:

אסכולת הלאומיות כהמצאה מודרנית	מספר הופעות בקורסים	הגישה האתנו–סימבולית	מספר הופעות בקורסים
בנדיקט אנדרסון	3	אנתוני סמית	0
ארנסט גלנר	4	אדריאן הסטינגז	0
אריק הובסבאום	4	ג'ון ארמסטרונג	0
אלי כדורי	0	קליפורד גירץ	0
סה"כ	11	סה"כ	0

אוניברסיטת בן–גוריון:

אסכולת הלאומיות כהמצאה מודרנית	מספר הופעות בקורסים	הגישה האתנו–סימבולית	מספר הופעות בקורסים
בנדיקט אנדרסון	2	אנתוני סמית	0
ארנסט גלנר	2	אדריאן הסטינגז	0
אריק הובסבאום	3	ג'ון ארמסטרונג	0
אלי כדורי	0	קליפורד גירץ	0
סה"כ	7	סה"כ	0

אוניברסיטת חיפה:

אסכולת הלאומיות כהמצאה מודרנית	מספר הופעות בקורסים	הגישה האתנו–סימבולית	מספר הופעות בקורסים
בנדיקט אנדרסון	4	אנתוני סמית	1
ארנסט גלנר	1	אדריאן הסטינגז	0
אריק הובסבאום	0	ג'ון ארמסטרונג	0
אלי כדורי	0	קליפורד גירץ	0
סה"כ	5	סה"כ	1

אוניברסיטת תל-אביב:

אסכולת הלאומיות כהמצאה מודרנית	מספר הופעות בקורסים	הגישה האתנו-סימבולית	מספר הופעות בקורסים
בנדיקט אנדרסון	1	אנתוני סמית	2
ארנסט גלנר	1	אדריאן הסטינגז	0
אריק הובסבאום	1	ג'ון ארמסטרונג	0
אלי כדורי	0	קליפורד גירץ	0
סה"כ	3	סה"כ	2

אוניברסיטת בר-אילן:

אסכולת הלאומיות כהמצאה מודרנית	מספר הופעות בקורסים	הגישה האתנו-סימבולית	מספר הופעות בקורסים
בנדיקט אנדרסון	4	אנתוני סמית	8
ארנסט גלנר	5	אדריאן הסטינגז	0
אריק הובסבאום	6	ג'ון ארמסטרונג	0
אלי כדורי	1	קליפורד גירץ	0
סה"כ	16	סה"כ	8

סיכום של כל האוניברסיטאות:

אסכולת הלאומיות כהמצאה מודרנית	מספר הופעות בקורסים	הגישה האתנו-סימבולית	מספר הופעות בקורסים
בנדיקט אנדרסון	14	אנתוני סמית	11
ארנסט גלנר	13	אדריאן הסטינגז	0
אריק הובסבאום	14	ג'ון ארמסטרונג	0
אלי כדורי	1	קליפורד גירץ	0
סה"כ	42	סה"כ	11

ב. פילוסופיה פוליטית ביחס לתיאוריות של צדק, מוסר והסדר החברתי הרצוי

בעוד תחום המחקר ההיסטורי של התפתחות הלאומיות עוסק במצוי, מתמקדת הפילוסופיה הפוליטית בהקשרה הלאומי בתחום הרצוי, כלומר בשאיפה לפתח פרדיגמות וגישות המגדירות את היחס הראוי והמוסרי שבין היחיד לקולקטיב (ובכלל זה העם, הלאום, המדינה, ועוד). גם בנושא זה ישנה מחלוקת אידיאולוגית–רעיונית עמוקה המחלקת את המחקר לשלוש גישות עיקריות:

1. ליברליזם חד–מימדי, לפיו יש לנקוט הפרדה מוחלטת בין היחיד למדינה ולכונן מדינה נייטרלית מבחינה ערכית, כלומר, כזו שאיננה מקדמת ערכים, אלא רק מגינה על זכויות הפרט. ההוגה הבולט של גישה זו הוא הפרופסור **ג'ון רולס**, מחבר הספר 'תיאוריה של צדק'. חוקרים חשובים נוספים בגישה זו הם הפרופסורים **יורגן הברמאס ויולי תמיר**. טענתם המרכזית ביחס ללאומיות היא שהמדינה צריכה להיות חסרת פניות והעדפות בכל הנוגע להקצאת משאבים והבנייה תרבותית. משמעות גישה זו בהקשרה הישראלי היא שהמדינה הראויה היא מדינת כל אזרחיה ולא מדינה יהודית.
2. גישה קהילתנית, הגורסת כי יש לחזק את תחושת הזיקה לקהילה, אך בד בבד ליצור תחושה של קהילה גם במדינה כולה. כלומר, לפעול למען המדינה כקהילה גם במחיר של ויתור או של הגבלה של שאיפות אינדיבידואליות כגון מימוש עצמי בכל תחום או חופש דיבור מוחלט. הקהילתנות מדגישה את האופי האחדותי של הקהילה ואת התלות של הפרט בה, ומכאן מחויבותו כלפיה. לפי הקהילתנות כל אדם קשור לבני אדם אחרים, לקהילות שונות, להיסטוריה מסוימת ולמקום מסוים. השתייכות זו היא חלק מהגשמתו העצמית ומרכיב מהותי בזהותו העצמית. חוקרים בולטים של גישה זו הם הפרופסורים **מייקל סנדל ואלסיידר מקינטאייר**. גישה זו בהקשרה הישראלי מכירה בזכותה של מדינת ישראל לשמור על זהותה כמדינה יהודית.
3. גישה רב–תרבותית, שהיא למעשה גישת ביניים בין הליברליזם הרולסיאני והקהילתנות. החוקרים הבולטים של גישה זו הם הפרופסורים **מייקל וולצר וצ'רלס טיילור**. טענתם העיקרית היא כי על המדינה לפעול לשימור ולקידום כלל הזהויות התרבותיות והלאומיות שבקרבה ובכלל זה גם תרבות הרוב. אף אסכולה זו מכירה בזכותה של ישראל לשימור זהותה כמדינה יהודית תוך שימור זהויות תרבותיות של מיעוטים החיים בקרבה.

בין הגישות שנבחנו ישנם הבדלים רבים ואף בתוך אותן אסכולות ניכרים הבדלים בין ההוגים, אולם בהכללה ניתן לומר כי הגישה הראשונה שוללת עקרונית את זכותה של מדינת ישראל להתקיים כמדינה יהודית, ואילו הגישות השנייה והשלישית מכירות בזכותה זו. לכן, לצורך מחקר זה העמדנו יחדיו את האסכולות השנייה והשלישית, ובחנו את מספר ההופעות של רולס, הברמאס ותמיר מצד אחד למול מקינטאייר, סנדל, וולצר וטיילור מן הצד השני.

הממצאים מראים חוקרים הסבורים כי מדינת כל אזרחיה היא המדינה הרצויה נלמדים בשיעור של פי שלושה מחוקרים התומכים בכינון מדינות לאום.

התוצאות לפי חלוקה לאוניברסיטאות:

האוניברסיטה העברית:

אסכולת המדינה הנייטרלית	מספר הופעות בקורסים	אסכולות הקהילתנות + רב תרבותיות	מספר הופעות בקורסים
ג'ון רולס	4	אלסדייר מקינטאייר	1
יורגן הברמאס	0	מייקל סנדל	1
יולי תמיר	1	מייקל וולצר	1
		צ'רלס טיילור	1
סה"כ	5	סה"כ	4

אוניברסיטת בן-גוריון:

אסכולת המדינה הנייטרלית	מספר הופעות בקורסים	אסכולות הקהילתנות + רב תרבותיות	מספר הופעות בקורסים
ג'ון רולס	5	אלסדייר מקינטאייר	0
יורגן הברמאס	2	מייקל סנדל	0
יולי תמיר	0	מייקל וולצר	0
		צ'רלס טיילור	1
סה"כ	7	סה"כ	1

אוניברסיטת חיפה:

אסכולת המדינה הנייטרלית	מספר הופעות בקורסים	אסכולות הקהילתנות + רב תרבותיות	מספר הופעות בקורסים
ג'ון רולס	1	אלסדייר מקינטאייר	0
יורגן הברמאס	0	מייקל סנדל	0
יולי תמיר	0	מייקל וולצר	1
		צ'רלס טיילור	0
סה"כ	1	סה"כ	1

אוניברסיטת תל–אביב:

אסכולת המדינה הנייטרלית	מספר הופעות בקורסים	אסכולות הקהילתנות + רב תרבותיות	מספר הופעות בקורסים
ג'ון רולס	2	אלסדייר מקינטאייר	0
יורגן הברמאס	4	מייקל סנדל	0
יולי תמיר	2	מייקל וולצר	2
		צ'רלס טיילור	1
סה"כ	8	סה"כ	3

אוניברסיטת בר–אילן:

אסכולת המדינה הנייטרלית	מספר הופעות בקורסים	אסכולות הקהילתנות + רב תרבותיות	מספר הופעות בקורסים
ג'ון רולס	2	אלסדייר מקינטאייר	0
יורגן הברמאס	1	מייקל סנדל	0
יולי תמיר	0	מייקל וולצר	0
		צ'רלס טיילור	0
סה"כ	3	סה"כ	0

סיכום של כל האוניברסיטאות:

אסכולת המדינה הנייטרלית	מספר הופעות בקורסים	אסכולות הקהילתנות + רב תרבותיות	מספר הופעות בקורסים
ג'ון רולס	14	אלסדייר מקינטאייר	1
יורגן הברמאס	7	מייקל סנדל	1
יולי תמיר	3	מייקל וולצר	4
		צ'רלס טיילור	3
סה"כ	24	סה"כ	9

ג. היחס הישיר לציונות ולסכסוך הישראלי–ערבי

החלק השלישי של מחקר זה בחן נושאים הקשורים ישירות לסוגיות של הציונות עצמה והסכסוך הישראלי–ערבי.
החוקרים הבולטים המייצגים את הגישה האנטי–ציונית שנבחנו במסגרת מחקר זה הם הפרופסורים **ברוך קימרלינג, אורי רם ואדואד סעיד**. קימרלינג ידוע כמי שטען כנגד המפעל הציוני מתוך פרספקטיבות "פוסט–קולוניאליות". לשיטתו הגעתם של היהודים לארץ ישראל דומה לקולוניאליזם הקלאסי וטענתו היא שהמתיישבים היהודים פעלו להדרת אוכלוסיית הילידים - קרי, הערבים שגרו בארץ ישראל. רם היה אחד מהחוקרים שהחדירו וקידמו את מושג הפוסט–ציונות אל לב השיח האקדמי והתרבותי בישראל והוא זוכה לבמה נרחבת בחוגים למדע המדינה. החוקר השלישי שנבחן במחקר הוא הפרופסור אדוארד סעיד, מחבר הספר 'אוריינטליזם'. סעיד הוביל את השיח האנטי–ישראלי בעולם האקדמי כולו ורעיונותיו מקודמים גם בישראל. סעיד הסתכסך לאחר הסכמי אוסלו עם יאסר ערפאת משום שלטענתו הדבר הוביל לויתור ערבי על זכות השיבה.
למול חוקרים אלו בחנו את נוכחותם של הוגים ציונים חשובים בני זמננו: הפרופסורים **רות גביזון, אמנון רובינשטיין ושלמה אבינרי**. גביזון פרסמה מאמרים רבים העוסקים בשילוב שבין זהותה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית וניסחה בין היתר את אמנת גביזון–מדן. אמנון רובינשטיין חיבר את הספר 'ישראל ומשפחת העמים' שמהווה את אחד החיבורים החשובים ביותר במאבק על הלגיטימיות של מדינת ישראל כמדינה יהודית ברחבי העולם. שלמה אבינרי, חתן פרס ישראל למדעי המדינה, חיבר בין היתר את הספר 'הרעיון הציוני לגווניו' ולאחרונה פרסם ספר ביוגרפי על הרצל.
לאחר בחינת הסילבוסים, הממצאים מראים כי חוקרים אנטי–ציונים זוכים לאזכורים בשיעור של פי חמישה מחוקרים ציוניים.

התוצאות לפי חלוקה לאוניברסיטאות:

האוניברסיטה העברית:

חוקרים אנטי–ציוניים	מספר הופעות בקורסים	חוקרים ציוניים	מספר הופעות בקורסים
ברוך קימרלינג	2	רות גביזון	0
אורי רם	1	שלמה אבינרי	1
אדוארד סעיד	0	אמנון רובינשטיין	0
סה"כ	3	סה"כ	1

אוניברסיטת בן–גוריון:

חוקרים אנטי–ציוניים	מספר הופעות בקורסים	חוקרים ציוניים	מספר הופעות בקורסים
ברוך קימרלינג	4	רות גביזון	1
אורי רם	3	שלמה אבינרי	0
אדוארד סעיד	2	אמנון רובינשטיין	0
סה"כ	9	סה"כ	1

אוניברסיטת חיפה:

חוקרים אנטי-ציוניים	מספר הופעות בקורסים	חוקרים ציוניים	מספר הופעות בקורסים
ברוך קימרלינג	7	רות גביזון	1
אורי רם	0	שלמה אבינרי	0
אדוארד סעיד	2	אמנון רובינשטיין	0
סה"כ	9	סה"כ	1

אוניברסיטת תל-אביב:

חוקרים אנטי-ציוניים	מספר הופעות בקורסים	חוקרים ציוניים	מספר הופעות בקורסים
ברוך קימרלינג	5	רות גביזון	1
אורי רם	0	שלמה אבינרי	0
אדוארד סעיד	0	אמנון רובינשטיין	0
סה"כ	5	סה"כ	1

אוניברסיטת בר-אילן:

חוקרים אנטי-ציוניים	מספר הופעות בקורסים	חוקרים ציוניים	מספר הופעות בקורסים
ברוך קימרלינג	5	רות גביזון	3
אורי רם	6	שלמה אבינרי	0
אדוארד סעיד	0	אמנון רובינשטיין	0
סה"כ	11	סה"כ	3

סיכום כל האוניברסיטאות:

חוקרים אנטי-ציוניים	מספר הופעות בקורסים	חוקרים ציוניים	מספר הופעות בקורסים
ברוך קימרלינג	23	רות גביזון	6
אורי רם	10	שלמה אבינרי	1
אדוארד סעיד	4	אמנון רובינשטיין	0
סה"כ	37	סה"כ	7

נספח

רשימת הקורסים שנבחנו (סך הכל 36 קורסים):

האוניברסיטה העברית:

מבוא למדע המדינה מושגים וגישות. ד"ר גייל טלשיר.
מבוא למדע המדינה מושגים וגישות. ד"ר דן מיודובניק.
מחשבה מדינית מודרנית. ד"ר אפרים פודוקסיק.
מחשבה מדינית בת זמננו. פרופסור אבנר דה–שליט.
מבוא היסטורי לפוליטיקה בת זמננו. פרופסור מריו שניידר.
המערכת הפוליטית בישראל. ד"ר שאול שנהב.

אוניברסיטת בן–גוריון:

מבוא לפוליטיקה וממשל. ד"ר איילת הראל–שליו
מבוא היסטורי לפוליטיקה בת זמננו. ד"ר עדו נבו.
תיאוריות פוליטיות בנות זמננו. מיכל גבעוני.
מחשבה פוליטית במאה ה–20. ד"ר דני פילק.
דמוקרטיה, שיטה ורעיון. ד"ר הנרייטה דהאן כלב.
מבוא למערכת הפוליטית. ד"ר דני פילק.
פרספקטיבות על הסכסוך הישראלי ערבי. ד"ר לורן בסון.

אוניברסיטת חיפה:

מבוא לרעיון המדיני - מחשבה פוליטית. ד'ר גל גרזון.
מבוא לממשל ופוליטיקה. ד"ר אנדריי עשת (משנת 2006 - לא ניתן היה לקבל את הסילבוס של השנה)
מבוא לממשל ופוליטיקה. ד"ר ישראל ויסמל–מנור. (משנת 2007)
אתיקה ופוליטיקה בעת קונפליקט. ד"ר אנבל הרצוג.
הפלשתינים בישראל. פוליטיקה במשבר. ד"ר אסעד גאנם.
תהליכי שינוי בפוליטיקה הישראלית. מר אלי נחמיאס.
(באוניברסיטת חיפה ישנו מיעוט יחסי של קורסים בנושאי לאומיות וציונות)

אוניברסיטת תל–אביב:

מבוא למחשבה פוליטית. ד"ר תמי מייזלס.
מחשבה מדינית בת זמננו. ד"ר אייל חוברס.
פוליטיקה השוואתית. ד"ר חני לרנר.
פוליטיקה של יצירת חוקות. ד"ר חני לרנר.
רב תרבותיות, דמוקרטיה רפובליקאנית ועתיד הלאומיות. ד"ר אלברטו ספקטורווסקי .
פוליטיקה ומשטר בישראל. פרופסור יואב פלד.
פוליטיקה ומשטר בישראל. ד"ר אמאל ג'מאל.

אוניברסיטת בר–אילן:
תולדות המחשבה המדינית. ד"ר אייל ברנדייס.
חברה, תרבות ופוליטיקה בעידן החדש - 1500–2000. ד"ר מירב משאלי–רם.
חברה, תרבות ופוליטיקה בעידן החדש - 1500–2000. פרופסור עמיקם נחמני.
אתניות: פוליטיקה וסכסוך. פרופסור עמיקם נחמני.
תקשורת וזהות לאומית. ד"ר יעקב ידגר.
אינטרנט, תקשורת ולאומיות. ד"ר נאווה כהן אביגדור.
אידיאולוגיה ומשטר בעידן המודרני. ד"ר שלמה פרלה.
פוליטיקה ישראלית. ד"ר אפרת קנולר.
פוליטיקה ישראלית. ד"ר אשר כהן.
פוליטיקה ישראלית. ד"ר אייל ברנדייס.

נבחנו קורסים מקבילים העוסקים באותם נושאים אך בעלי שמות שונים במקצת מהאוניברסיטאות השונות, תוך השלמה של קורסים ייחודיים לכל אוניברסיטה ואוניברסיטה העוסקים בנושאים הרלוונטים.

סיכום פעילות הסתה אנטי–ישראלית בקמפוסים

האוניברסיטה העברית

בקמפוס פועלים שלושה תאי סטודנטים שמעורבים בהסתה אנטי–ציונית ואף אנטישמית באופן זה או אחר: תא 'אבנא אל בלד' (בני הכפר), תא 'בל"ד' ותא של התנועה האסלאמית. לא כל התאים היו מעורבים בכל הפעולות שיימנו להלן. בין הפעולות שאירגנו התאים בשנה האחרונה:

- הפגנה אל מול שערי האוניברסיטה בזמן פעולת צה"ל בעזה שבה הושמעו קריאות לחמאס להפציץ את שדרות וסיסמאות הסתה "ברוח ובדם נפדה את פלשתין";
- טקס זיכרון ליאסר ערפאת **בתוך הקמפוס ובאישור האוניברסיטה** העברית ביום השנה לפטירתו;
- טקס ציון 'יום הנאכבה' **בתוך הקמפוס ובאישור האוניברסיטה** העברית.

כמו כן התאים הציבו **במרכז הקמפוס ובאישור האוניברסיטה העברית** קריקטורות בעלי תוכן אנטישמי כגון: אהוד אולמרט מפוצץ גולגולת של ילדה, יהודים עם חרבות, שרון עם דם על הידיים, חייל יורה בגב של ילדה וערבי זקן מכוון עליו ענף של זית, ועוד. כמו כן מחלקים התאים פליירים שעל גבם מפת ארץ ישראל שעל כולה מופיע דגל אש"ף וכאפייה, בלא זכר לנוכחות ולקיום ישראל.

יצוין כי שלושת התאים המדוברים מסרבים לשתף פעולה עם אגודת הסטודנטים והם אינם לוקחים בה חלק. במקום זאת הם הקימו אגודה נפרדת לסטודנטים ערבים.
בנוסף לתאים הללו פועל בקמפוס תא חד"ש, המשותף לסטודנטים יהודים וערבים, אשר מסרב בקביעות לגנות את פעולות ההסתה הנ"ל ורבים מחבריו אף משתתפים בהן.

כנגד חלק מהפעילות האלו ארגנה תנועת 'אם תרצו' הפגנות בהם השתתפו מאות סטודנטים וקראה להנהלת האוניברסיטה לאסור על המשך ההסתה ועל פעילות התאים המסיתים.

אוניברסיטת חיפה

בקמפוס פועלים שלושה תאים שמעורבים בהסתה אנטי–ציונית וחלקם אף בהסתה אנטישמית באופן זה או אחר: תא 'בל"ד', תא 'איקרא' המקושר לאחים המוסלמים ותא 'חד"ש'.
לא כל התאים היו מעורבים בכל הפעולות שיימנו להלן. בין הפעולות שהתאים הללו ארגנו בשנה האחרונה:

מספר הפגנות **בתוך הקמפוס ובאישור האוניברסיטה** שבהן הושמעו קריאות בעד פיגועים נגד ישראלים ו"ברוח ובדם נפדה את פלשתין". בהפגנות אלו מונפים בקביעות דגלי אש"ף;
כנס מיוחד לרגל יום האדמה **בתוך הקמפוס ובאישור האוניברסיטה**;
אירוע לציון מהומות אוקטובר **במקום מרכזי בקמפוס ובאישור האוניברסיטה**. כחלק מהאירוע דיברו אמהות של חלק מהרוגי המהומות שהוצגו כ'אמהות השאהידים';

בנוסף מחלקים תאים אלו חומרי תעמולה אנטישמיים **בתוך הקמפוס ובאישור האוניברסיטה בדומה לחומרים שמופצים באוניברסיטה העברית.**
בראשית השנה חולק באוניברסיטה יומן סטודנטים ובו קריקטורות אנטישמיות וכן כרזות כגון "חיילי צה"ל אונסים ורוצחים נשים פלשתיניות".

אוניברסיטת תל-אביב

בקמפוס פועל ארגון קואליציית הסטודנטים המורכב מהתאים 'חד"ש', 'בל"ד' ו'סולידריות', תא הקורא בין היתר להשתמטות משירות צבאי. הארגון מפעיל את 'אוהל הנכבה' **בתוך הקמפוס ובאישור האוניברסיטה.** כמו כן מקיים הארגון **בתוך הקמפוס ובאישור האוניברסיטה** הרצאות אנטי-ציוניות המפיצות את העלילה כי ישראל היא מדינת אפרטהייד.
באוניברסיטה מתקיימות פעולות הסברה ציוניות של 'אם תרצו' כדוגמת מאהל ציונות שהתקיים בקמפוס בראשית חודש מאי 2008.

אוניברסיטאות בן-גוריון ובר-אילן

האוניברסיטאות אוסרות כל פעילות פוליטית בשטחן.

www.imti.org.il